

Identificació de l'expedient

Informe relatiu a l'expedient EDU_026_2020, sobre la sol·licitud d'informe d'impacte de gènere.

Fet

La Secretaria de Polítiques Educatives del Departament d'Educació ha fet arribar a aquest Institut (data d'entrada 14 de febrer de 2020) la Proposta de decret de la Inspecció d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Fonaments jurídics

1. Normativa base sobre igualtat i transversalitat de la perspectiva de gènere

- a) Articles 2 i 3.3 del Tractat UE, on s'estableixen la no discriminació i la igualtat entre dones i homes com a valors comuns als Estats membres de la UE, i es formalitza el compromís de fomentar la igualtat entre dones i homes.
- b) Articles 8 i 10 del Tractat de Funcionament de la UE, on s'estableix que en totes les seves accions la Unió Europea tindrà per objectiu eliminar les desigualtats entre homes i dones, i promoure la seva igualtat.
- c) Compromís estratègic per a la igualtat entre dones i homes 2016-2019, actual full de ruta de la Comissió Europea per avançar en l'assoliment de l'equitat de gènere.
- d) L' Estatut d'autonomia de Catalunya, als seus articles 4.3, 19, 41 i 153, quant al reconeixement i garantia dels drets de les dones i la igualtat d'oportunitats entre les dones i els homes, i la transversalitat en la incorporació de la perspectiva de gènere i de les dones.
- e) La Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, desenvolupa els preceptes estatutaris en matèria d'igualtat de gènere i dret de les dones i estableix mesures transversals en tots els ordres de la vida, amb la finalitat d'eradicar les discriminacions contra les dones.

2. Normativa sobre l'informe d'impacte de gènere

- a) L'article 64.3.d. de la Llei 26/2010, del 3 d'agost, de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya, estableix que els projectes de disposicions reglamentàries han d'anar acompanyats, entre d'altra documentació preceptiva, d'un informe d'impacte de gènere.

- b) L'article 3 lletra g) de la Llei 11/1989, del 10 de juliol, de creació de l'Institut Català de les Dones, en la redacció donada per la Disposició final Primera de la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, estableix que corresponen a aquest Institut elaborar i emetre els informes d'impacte de gènere i, en tot cas, els informes a què fa referència, entre altres, l'article 64.3.d. de la Llei 26/2010, precitada, tràmit intern que es dona per complert amb aquest document.

3. Anàlisi terminològica del text articulat presentat

- a) El principi vuitè de l'article 3 de la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, estableix que els poders públics, entre els quals s'inclou l'Administració de la Generalitat, han de fer un ús no sexista del llenguatge que eviti l'expressió de concepcions sexistes de la realitat i els usos androcèntrics i amb estereotips de gènere, i han de promoure un llenguatge respectuós amb les dones, amb les minories i amb totes les persones en general en l'atenció personal i en tota la documentació escrita, gràfica i audiovisual.
- b) La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, obliga els Poders Públics a implementar un llenguatge no sexista en l'àmbit administratiu i el seu foment a la totalitat de les relacions socials, culturals i artístiques (article 14.11).
- c) La Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, de l'any 2011, de la Direcció General de Política Lingüística, proposa una sèrie de solucions per evitar que aquests textos incloguin formes androcèntriques i generin disfuncions amb la normativa citada anteriorment.

El principi cinquè de l'annex 1 de la Guia disposa:

“En les referències fetes en plural a col·lectius que poden ser constituïts tant per homes com per dones, s'entén que el masculí té valor genèric, llevat que s'especifiqui expressament (o es dedueixi inequívocament del context) el contrari. Aquestes referències, per tant, en pro dels principis d'economia i de simplicitat, habitualment no es dupliquen. Si hi ha una voluntat de precisar o emfasitzar la referència a dones i homes dins del text, es poden fer servir formes dobles.”

Acollint-nos a aquesta darrera possibilitat, per donar visibilitat a dona inspectora d'Educació i fomentar en l'imaginari la relació entre la dona i l'autoritat, es proposa que, malgrat que sigui en plural, es desdobli la forma “inspectors” en tot el text de la proposta.

4. Anàlisi del contingut del text articulat presentat

L'article 2 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, estableix com a principis rectors del sistema educatiu, la coeducació i el foment de la igualtat real i efectiva entre dones i homes.

Igualment, l'article 43 de la llei 12/2009 estableix que la prestació del Servei d'Educació de Catalunya s'ordena d'acord amb el principi de coeducació per mitjà de l'escolarització mixta, que ha d'ésser objecte d'atenció preferent.

L'article 21 de la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, disposa:

“1. L'Administració educativa, per a fer efectiu el principi de coeducació i foment de la igualtat efectiva de dones i homes que estableixen els articles 2.1.m i 43.1.d de la Llei 12/2009, del 10 juliol, d'educació, ha d'incorporar la coeducació a tots els nivells i modalitats del sistema educatiu i l'ha d'introduir en la programació educativa i els currículums de tots els nivells, a l'efecte d'afavorir el desenvolupament de les persones al marge dels estereotips i rols en funció del sexe, garantir una orientació acadèmica i professional lliure de biaixos sexistes i androcèntrics i evitar tota discriminació associada al sexe. Així mateix, ha de promoure la investigació en matèria de coeducació i vetllar per incloure-la en els currículums, els llibres de text i els materials educatius.”

Els espais educatius no són llocs neutrals. Les escoles i altres espais d'educació no formal no són aliens a les dinàmiques ni estructures de la societat on s'insereixen. Encara és freqüent la idea que l'escola ensenya fonamentalment coneixements conceptuals i procedimentals, però la realitat és que sobretot s'encarrega de la transmissió de valors i normes socials. Cal tenir en compte que no tots els valors ni normes que s'aprenen a l'escola i altres espais educatius són visibles, conscients i explícits. Així, les normes i els valors de gènere estan tan naturalitzats i presents en cada petita cosa que la seva transmissió es fa sense que ens n'adonem. Sovint es transmeten missatges estereotipats, normatius i discriminatoris d'una manera inconscient, la qual cosa genera efectes en la vida i el desenvolupament de tots els infants. L'escola és, per tant, una institució socialitzadora bàsica que s'encarrega (juntament amb les famílies i els mitjans de comunicació) de transmetre els valors propis d'aquesta societat. En el cas del sistema sexe-gènere, aquesta reproducció és en gran mesura invisible, inconscient i subtil.

Entenem per androcentrisme el fet de considerar, conscientment o inconscientment, el model masculí i els homes (què i com han fet, dit, pensat o sentit) com la mesura i el model de totes les coses. És a dir, utilitzar una visió del món masculina com la universal, atorgant-li així certa superioritat. Cada vegada que es parla amb masculí genèric, o bé quan s'estudien només els homes que han protagonitzat la història i la ciència, s'està masculinitzant l'espai educatiu. Igualment, moltes de les cançons, dels contes i dels jocs a través dels quals s'educa a l'etapa d'infantil transmeten idees de masculinitat i de feminitat estereotipades i una superioritat del model masculí enfront de tot allò considerat

femení o “de dones”, que de vegades s’arriba a ridiculitzar. Quan les nenes i els nens escolten el conte de Sant Jordi i veuen que ell és fort i valent i ella es dedica a esperar el seu príncep blau estan interioritzant la divisió sexual del treball i l’assignació de públic-masculí i privat-femení, a part de la norma heterosexual i el model d’amor romàntic. Igualment, si veuen que la majoria de les persones que tenen cura d’ells i elles són dones, interioritzaran que el treball de cures és per a les dones, i naturalitzaran aquest fet. D’altra banda, es poden observar desigualtats i discriminacions pel que fa a l’ús dels espais ja que habitualment els nens en solen ser els protagonistes i fàcilment se’l fan seu i n’ocupen el central. En canvi, pel que fa a les nenes, la vivència és una altra, l’espai no se’l senten propi i l’utilitzen per desplaçar-se d’un cantó a un altre, sovint fent ús dels laterals.

La coeducació és una metodologia educativa que té com a objectiu fer disminuir tant com sigui possible els efectes i conseqüències d’una educació sexista sobre els nois i les noies. Coeducar significa doncs educar conjuntament a nens i nenes en la idea de que hi ha diferents mirades i visions del món, diferents experiències i aportacions fetes per dones i homes que conformen la realitat col·lectiva i, sense les quals no es pot interpretar ni conèixer el món. Significa no establir relacions de poder que supeditin un sexe a l’altre, sinó incorporar, en igualtat de condicions les realitats i la història de les dones i dels homes per educar en la igualtat des de la diferència. Es fonamenta, en definitiva, en el reconeixement de les potencialitats i individualitats de nenes i nens independentment dels seu sexe.

D’acord amb les lleis citades anteriorment, atesa la rellevància que el nostre ordenament jurídic atorga al principi de la coeducació, considerem que el decret presentat a informe n’ha de fer esment en el sentit que s’explicita en les conclusions següents, per tal que la Inspecció dugui a terme la seva funció tenint-lo present.

Conclusions

D’acord amb tot el que s’ha dit, l’aportació d’aquest Institut pel que fa a la proposta de normativa presentada a informe es concreta en les recomanacions següents:

Primera. En el punt e) de l’article 3, cal afegir el que consta en negreta i subratllat:

e) Vetllar pel respecte i el compliment de les normes reguladores del sistema educatiu i l’aplicació dels principis i valors que s’hi recullen, inclosos **la coeducació i en general** els destinats a fomentar la igualtat de gènere.

Segona. En el punt 3 de l’article 22, cal afegir el que consta en negreta i subratllat:

3. Els candidats seleccionats en el concurs oposició han de superar un període de pràctiques de 8 mesos de durada i un curs de formació **que en**

tot cas haurà d'incloure les matèries de la coeducació i la transversalitat de gènere en les polítiques públiques.

Tercera. En el punt 4 de l'article 25, cal afegir el que consta en negreta i subratllat:

4. El pla de formació de la Inspecció d'Educació forma part del pla director. Correspon a la Sub-direcció General de la Inspecció d'Educació la seva elaboració, seguiment i avaluació. **En tot cas, haurà d'incorporar les matèries de la coeducació i la transversalitat de gènere en les polítiques públiques.**

Quarta. Des del punt de vista formal, es proposa la següent modificació:

- Allà on consta "inspectors", que consti "**inspectors i inspectores**".
- Allà on consta "els inspectors" que consti "**els inspectors i inspectores**".

La presidenta